

Ei juurikaan lohduta

Alain de Botton, *Filosofian lohdutukset*. Suomentanut Tomi Snellman. WSOY, Helsinki 2003. 232 s.

Vuonna 1969 Sveitsissä syntynyt Alain de Botton ei ole vaatimaton mies. Hän asettaa itsensä samaan jatkumoon Sokrateen, Epikuroksen, Senecan, Montaignen, Schopenhauerin ja Nietzschen kanssa. de Bottonin mukaan mainitut filosofit pitivät turhana kaikkea sellaista filosofiaa, joka ei auta elämään. Niinpä hän(kin) kirjoitti elämänoppaan, joka on sittemmin saavuttanut suuren kansainvälisen suosion, ja jonka pohjalta on tehty jopa tv-sarja.

Populaarien tiede- ja filosofiakirjojen ongelma on ilmeinen. Ne yrittävät kertoa erittäin vaikeista asioista yksinkertaisesti. Tähän liittyy vaara, että jonkin auktoriteetin nimissä esitetään käsityksiä, joilla perustellaan eettisesti arveluttavia ratkaisuja. Vaikka Alain de Botton varmasti onnistuuakin hipaisemaan jotain olleellistakin kuu-den käsittelemänsä filosofin filosofioista on hänen kirjansa ennemminkin esimerkki populaariteosten vaaroista kuin eduista.

Vähemmän sokraattista

Jo ensimmäinen luku, jossa Sokrates lohduttaa lukijaa tarjoaa esimerkkejä lähes kaikista kirjassa esiintyvistä ongelmatyypeistä. Kirjoittajan tekemien historiallisten tulkintojen ongelmallisuus näkyy de Bottonin väitteessä, että "[Sokrates] tarjoaa myös menetelmän, jonka avulla voimme päätellä itse, mikä on oikein" (25). Tällä hän viittaa Platonin varhais- ja keskikauden dialogeissa kukoistavaan keskustelun menetelmään, joka myös *elenkhokse-na* tunnetaan. de Botton unohtaa, että Sokrateelle kysymys oli dialogista, johon liittyy aina opettaja-oppilas suhde. Opettajan rooli on esittää sopivia kysymyksiä, joiden avulla oppilas tulee paremmin tietoiseksi omista ajatuksistaan eli oppii tuntemaan itsensä pa-

remmin. Toiminnan tarkoitus ei ole totuuden metsästyksen vaan se, että oppilas itsetuntemuksen kautta pääsee lähemmäksi oikeaa tai aitoa itseään.

Löysästä ajattelusta saamme esimerkin kun de Botton kirjoittaa samassa luvussa, että "Totuus [...] piilee väitelauseissa, joita on ilmeisen mahdoton osoittaa vääriksi" (27). On vaikea uskoa, että ajatustaan toisteleva de Botton esittää tämän epistemologisen väitteen toisissaan.

Kun vertailemme ensimmäisen luvun järjen ääntä ylistävää loppulauseetta Montaignen avulla riittämättömyyden ongelmaa käsittelevän luvun antirationalismiin, niin de Bottonin projekti löytää paikkansa halpahintaisien *mikä tahansa käy kunhan olet onnellinen* -terapioiden joukosta. Ensin Sokrates opettaa lukijaa: "Hänen [Sokrateen] esimerkkinsä osoittaa, että pal-kitsevinta on sen sijaan pyrkiä kuuntelemaan järjen ääntä" (43). Tämän jälkeen de Botton antaa Montaignen neuvoa itseään riittämättömäksi tuntevaa lukijaa seuraavasti: "Myös Montaigne pohtii *Esseissä*, miten paljon parempi olisi olla eläin eikä järkeilevä ihminen" (110). Kun Montaigne-luvussa korostetaan vielä "vaistomaisen ajattelun" autuutta päinvastoin kuin toisaalla kirjassa niin soppaa alkaa olla erinomaisen vaikea niellä ellei siihen jo tukehdu.

Yksinäiset ratsastajat

Ehdottomasti viheliäisintä de Bottonin kirjassa on sen tapa käsitellä kaikkia kohdattavia ongelmia henkilökohtaisina. Ratkaisu ongelmiin näyttäisi olevan lohdutusta hakevan ihmisen oman asenteen muuttaminen. de Botton tietää, että filosofia ei jätä kaikkea ennalteen. Se muuttaa kokemuksen maailmasta. Tätä de Botton käyttää hyväkseen ja yrittää filosofian avulla sopeuttaa ihmisiä olosuhteisiin jopa lohduttamalla lukijaa ajatuksella "jälkipolvien suopeasta tuomiosta". Vaikka hänen orientaationsa on jollain tavalla ymmärrettävä, niin kirja, joka nostaa Sokrateen tarinan opetuksena esiin vain päähenkilön mielenrauhan säilymisen vääryyden hetkellä, on epäilyttävä. Aivan omituinen on de Bottonin pelko siitä, että Sokrateen kuolema saisi aikaan sellaisen käsityksen, että "nem-

mistön tuomio on yhtä kuin oikeassa oleminen" (43). de Bottonin huoli kertoo voimakkaasta yksilön ja yhteisön välisestä vastakkainasettelusta.

Bottom line

Edellä mainituista syistä koin de Bottonin suosiman 'me'-retoriikan erityisen kuvottavaksi. Tuohon tyyliin hahautuu tietenkin itse kukin ja tämä teos onkin terveellinen muistutus kirjoittajille niistä reaktioista, joita se pahimmillaan lukijoissaan herättää. Toisaalta monikon ensimmäisen persoonan käyttö herätti ihmetykseni myös sen vuoksi, että de Bottonin maalaama ihmiskuva on äärimmäisen individualistinen. Vaikka Epikuroso-luvussa puhutaan ystävien merkityksestä maallisen mammonan sijaan, ei de Botton lähde pohtimaan perinteistä filosofista aihetta 'ystävyyttä' sen kummemmin, vaan hänelle kyse on aina ensimmäisen persoonan näkökulmasta. Toiset ihmiset ovat välineitä tai vain häiritsevät joutavilla mielipiteillään. de Bottonin sankarifilosofit ovat sankareita yksinäisydessään – eivät ystävytydessään.

Sami Syrjämäki

Lapset filosofian leikkikentällä

Gareth B. Matthews, *Filosofisia keskusteluja lasten kanssa*. Suom. Antti Mattila. WSOY, Helsinki 2004. 163 s.

Karl Jaspersin mukaan lasten esittämät kysymykset ovat erinomainen osoitus siitä, että filosofia kuuluu ihmisten elämään jo lapsuudesta lähtien. Jaspersin mielestä lasten ajattelussa ilmenee sellaista nerokkuutta, jo-